

Un nouveau monde!

Les progrès techniques réalisés dans la construction navale, l'emploi de la boussole et de l'astrolabe, enfin de meilleures cartes géographiques, ont rendu possibles les grands voyages de découverte du ^{xv}^e siècle.

Le but de ces voyages était de trouver la route maritime vers le mystérieux pays des épices et de la soie : l'Inde.

Les Portugais furent les premiers à organiser ces expéditions. Leur prince, Henri le Navigateur, rassembla des cartographes, des astronomes et des navigateurs. Chaque année, il équipait un navire pour un voyage d'exploration sur les côtes d'Afrique. En 1487, Barthélemy Dias doubla le cap de Bonne-Espérance. Dix ans plus tard, une flotte de trois caravelles, commandée par Vasco de Gama, quittait Lisbonne. Après dix mois de mer, elle jetait l'ancre à Calicut. La route de l'Inde était devenue une réalité. Dans les quelques années qui suivirent, les Portugais, et surtout le grand Albuquerque, établirent des comptoirs à Goa, Malacca, Ormuz, à Macao, dans les Moluques...

Vers la même époque, les Espagnols se lancèrent eux aussi à la conquête des mers. L'initiative fut prise par un Génois, Christophe Colomb. Il crut pouvoir atteindre le pays des épices par l'ouest. La reine Isabelle l'autorisa à équiper trois caravelles, et le 3 août 1492 il quittait Palos. Après dix semaines de navigation, il atteignit Guanahani, une des îles Bahamas. Colomb l'occupa au nom du roi d'Espagne et l'appela San Salvador. Le 27 octobre, il touchait Cuba.

Il avait la conviction d'avoir débarqué en Inde. De là, le nom d'Indiens donné aux indigènes

d'Amérique. En fait, il avait découvert un nouveau continent, « le Nouveau Monde », ainsi que l'appela quelques années plus tard Amerigo Vespucci, un Florentin au service de l'Espagne, qui avait visité et décrit ces contrées. Vespucci prétendait même avoir devancé Colomb d'un an sur la terre ferme. Un cartographe s'inspira de son prénom pour baptiser le Nouveau Monde, et cette appellation se généralisa rapidement.

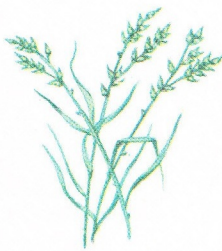
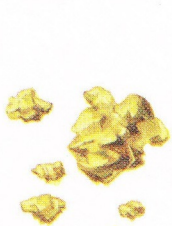
Quant à Colomb, dont la découverte avait été pour l'Espagne une source d'incommensurables richesses, il mourut en 1506, méconnu et solitaire.

Une conséquence très importante des découvertes fut l'arrivée en Europe d'une quantité de nouveaux produits. On apprit à connaître la pomme de terre, le tabac, le cacao, la quinine et le maïs. Par contre, on importa en Amérique la canne à sucre, le coton, le café, etc., ainsi que des animaux domestiques (chevaux) qui y prospérèrent rapidement. Mais la colonisation engendra aussi des maux, dont le plus grand fut l'esclavage. Depuis des siècles déjà, les Arabes faisaient le commerce des Noirs. Les Européens se joignirent à eux, et de honteuses chasses à l'homme se déroulèrent en Afrique : des milliers d'êtres humains, embarqués de force, furent déportés en Amérique pour y travailler dans les mines et les champs de coton. En effet, les Indiens ne résistaient pas au régime de travail forcé que leur avaient imposé les Espagnols malgré les protestations véhémentes du dominicain Las Casas.

En haut, à gauche : Henri le Navigateur. À droite : une plantation de coton.

Au centre : or, coton, riz, canne à sucre, café, tabac.

En bas : des Arabes, marchands d'esclaves, amènent un convoi de Noirs au bateau qui transportera ceux-ci en Amérique.

EUROPA EN DE NIEUWE WERELD

Terwijl de regeringen van Europa zich met de uitbouw van hun nationale staten bezighielden, droegen de zeelieden en handelaars bij tot de openstelling van een nieuwe wereld.

De Grieken uit de latere tijden hadden geloofd dat de wereld rond was, maar in de middeleeuwen deelden slechts enkele hoogontwikkelden deze mening. Hun aantal steeg echter aanzienlijk in de vijftiende eeuw, dankzij de herlevende kennis van de sterrenkunde, die door de Arabieren naar Europa was overgebracht.

Dit geloof alleen zou wel niet hebben volstaan om de grote ontdekkingsreizen te doen ondernemen, maar andere gunstige invloeden waren aan het werk. In de Spaanse universiteiten hadden velen (voornamelijk Joden, omdat christenen niet aan de mohammedaanse universiteiten mochten studeren) geleerd, hoe ze nauwkeuriger dan ooit tevoren kaarten moesten tekenen. Anderen hadden zich de kunst eigengemaakt, een schip ver buiten het zicht van het land te besturen. Daarenboven hadden nieuwe navigatie-instrumenten, zoals het magnetisch kompas en de sterrenhoogtemeter, hun weg naar Europa gevonden. De Portugese scheepsbouwers waren begonnen met de bouw van stevige zeilschepen, karvelen genaamd, die in staat waren om het ruwe weer van de open Atlantische Oceaan te trotseren.

Dit alles droeg ertoe bij, dat oceaantochten mogelijk werden. Maar een andere factor maakte ze bijna onontbeerlijk. Van het begin van de vijftiende eeuw tot aan de grote zeeslag bij Lepanto, in 1571, beheerste het Ottomaanse rijk de Middellandse Zee en sloot alle zeewegen tussen Europa en de specerijlanden van het Oosten af. Deze sluiting trof vooral de handelaars uit Genua zeer hard. Ze beseften dat hun welvaart ten dode was opgeschreven, indien niet spoedig nieuwe routes werden gevonden.

De man die de eeuw van de ontdekkingen in hoge mate inspireerde, was Hendrik de Zeevaarder, een Portugese prins, die van 1395 tot 1460 leefde. Hij opende een zeevaartschool te Sagres en bracht daar enkele van de knapste kaartenmakers, sterrenkundigen en navigators van zijn tijd bijeen. Jaar na jaar rustte hij schepen uit om lange zeereizen te maken langs de Afrikaanse kust en in de Atlantische Oceaan tot bij Madeira, de Kaapverdische en de Kanarische

eilanden. Na de dood van Prins Hendrik ondernamen Portugese zeevaarders zelfs nog gewaagder tochten. In 1487 bereikte Bartholomeus Diaz de zuidelijke punt van Afrika, terwijl tien jaar later Vasco da Gama, die nog in zijn twintiger jaren was, rond Afrika zeilde en de Indische Oceaan overstak naar Calicut, in Zuid-Indië. Weinig jaren later hadden Portugese pioniers nederzettingen in Goa, te Macao in China en in Malakka gevestigd. Ze hadden ook Brazilië opgeëist.

Toch gaat de eer van de eerste reis naar Amerika sinds de tijd der Vikingen naar een Genuees kapitein in de dienst van Spanje: Christoffel Columbus. Zijn bedoeling was, Oost-Azië te bereiken door in westelijke richting te zeilen. Omdat hij arm was, zocht hij bij verschillende Europese vorsten financiële steun voor zijn onderneming. Hij ontving deze tenslotte van Ferdinand en Isabella van Spanje, en wel in 1492, het jaar waarin ze Granada heroverden. De kosten voor de uitrusting van de drie kleine schepen van Columbus waren miniem, maar de beloning was geweldig. Op zijn doodsbed geloofde Columbus werkelijk, dat zijn zeereis in westelijke richting hem naar Indië had gevoerd. In feite had hij een nieuw werelddeel ontdekt: de Nieuwe Wereld, zoals de mensen het spoedig begonnen te noemen. En uit Amerika (dat waarschijnlijk zijn naam kreeg naar een latere ontdekkingsreiziger, Amerigo Vespucci) vloeiden fantastische hoeveelheden goud vele jaren lang in de Spaanse schatkist.

In de loop der tijden begonnen de Oude Wereld en de Nieuwe Wereld elkaars produkten te delen. De Oude Wereld leerde aardappelen, tabak, kinine en maïs kennen. De Nieuwe Wereld begon met de aanplanting van suiker en katoen en het kweken van huisdieren. Maar de kolonisatie had zowel slechte als goede zijden. De slavernij was wellicht de ergste uitwas. Reeds eeuwen tevoren hadden Arabische handelaars in Afrika negerslaven gehaald. Sedert de tijd van Hendrik de Zeevaarder namen ook de Europeanen aan de slavenhandel deel en verzekerden zich zelfs van een monopolie op dit gebied. Deze toestand duurde voort tot in het begin van de negentiende eeuw.

Boven links : Hendrik de Zeevaarder. **Boven rechts :** Een katoenplantage. **Midden :** Enkele produkten, die de Atlantische Oceaan overstaken: goud, katoen, rijst, suiker, koffie, tabak. **Onder :** Arabieren halen negers op voor Europese slavenhandelaars.

Globerama

HISTOIRE DES CIVILISATIONS MENS EN WERELD, VROEGER EN NU

CASTERMAN

HET AVONTUUR VAN MENS EN WETENSCHAP

KEURKOOP NEDERLAND

© ESCO PUBLISHING COMPANY

Le présent ouvrage est publié simultanément en
français (Casterman, Paris-Tournai)
allemand (International School, Cologne)
anglais (Odhams Press, Londres)
américain (International Graphic Society, New York)
danois (Munsgaard Scandinavisk Bogforlag)
finlandais (Munsgaard)
hollandais (Keurkoop, Rotterdam)
italien (Fratelli Fabbri, Milan)
portugais (Codex)
suédois (Munsgaard)

2e édition, 1964

KEURKOOP NEDERLAND

© ESCO PUBLISHING COMPANY

ALLE RECHTEN VOORBEHOUDEN VOOR ALLE LANDEN

Art © 1959 by Esco, Anvers

Text © 1963 by Casterman, Paris

Tous droits de traduction et de reproduction réservés.